

Nr 221.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1936.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården samt
2. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården.

Härigenom förordnas, att 33 §, 61 § 1 mom., 71, 72 och 79 §§ lagen den 14 juni 1918 om fattigvården skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

33 §.

För omhändertagande — — — gemensamt arbetshem.

Arbetshem må — — — till stånd.

För de — — — ingen avgift.

Män och kvinnor — — — i arbetshem.

Arbetshem skall stå under ledning av en styrelse samt vara försett med av Konungen fastställt reglemente.

Om intagning i hemmet beslutar dess styrelse, jämväl då fråga är om överflyttning från annat arbetshem.

61 §.

1 mom. Vill fattigvårdsstyrelse — — — fattigvårdsstyrelsen delgivet.

Vid ansökningen — — — böra bifogas.

Sedan Konungens — — — av ansökningarna.

Konungen må när skäl därtill äro förordna, att ansökning som här avses skall av Konungens befallningshavande upptagas till prövning, ändå att den göres senare än i första stycket sägs. Över sådan ansökning meddelar Konungens befallningshavande beslut så snart ske kan.

71 §.

Om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller adoptivbarn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård enligt 1 § måste lämnas någon av dem, är han, även om fattigvården är allenast tillfällig, skyldig att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelsen inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete. Förelägges den försörjningspliktige att inställa sig till och fullgöra arbete å visst arbetshem, må föreläggandet jämväl innefatta skyldighet för honom att efter

föreskrift av arbetshemmets styrelse inställa sig till och fullgöra arbete å annat arbetshem. Den försörjningspliktige må, oavsett om fattigvården upphört, kunna kvarhållas å anstalten eller i arbetet, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall söka efter förmåga försörja sig själv och de sina, dock icke i oavbruten följd under längre tid än ett år.

Genom det — — — hans hustru.

72 §.

Vederbörande polismyndighet har att på begäran meddela handräckning dels för överförande till arbetshem av understödstagare, som i 73 § sägs, eller eljest av sådan å fattigvårdsanstalt intagen understödstagare, som skall beredas fortsatt vård och för sådant ändamål intagas å arbetshem,

dels för delgivning av föreläggande, som i 71 § sägs,

dels för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma sådant föreläggande,

dels för försörjningspliktigs överförande till arbetshem, å vilket arbetskyldighet jämlikt sådant föreläggande skall fullgöras,

dels ock för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, å vilken han varit intagen.

Dylik handräckning — — — eller anstalten.

79 §.

Är någon missnöjd med handräckning, som av polismyndighet meddelats enligt 62 § 2 stycket för omhändertagande av egendom, som där sägs, eller jämlikt 72 § för överförande till arbetshem, inställande till arbete eller återhämtande till fattigvårdsanstalt, må han däröver anföra besvär hos Konungens befallningshavande inom trettio dagar från handräckningens fullbordande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Härigenom förordnas, *dels* att 64 § lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) skall upphöra att gälla, *dels* att 44 § samma lag skall sålunda ändras, att 1 och 2 mom. erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, nuvarande 3 mom. upphör att gälla samt nuvarande 4 mom. betecknas som 3 mom., *dels* att 81 § samma lag skall sålunda ändras, att 1 och 4 mom. erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, nuvarande 5 mom. upphör att gälla samt nuvarande 6 mom. betecknas som 5 mom., *dels ock* att 2 § 2 mom., 37 § 1 mom. samt 43, 45, 67 och 72 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

2 mom. Barnavårdsnämnden bör — — — ungdoms välfärd.

Barnavårdsnämnden åligger att i den omfattning och ordning Konungen bestämmer ombesörja att barn eller ungdom, beträffande vilken uppkommit fråga om ingripande enligt denna lag, underkastas observation för att utröna behovet av ingripande och de lämpliga formerna därför.

37 §.

1 mom. Om uppsikt över skyddshemslev, om disciplinära åtgärder för tillrättavisande av sådan elev samt om den rätt till umgänge med elev, som tillkommer elevens föräldrar, meddelar Konungen erforderliga föreskrifter.

43 §.

1 mom. För beredande av skyddsuppfostran skola finnas av staten eller andra upprättade anstalter (*skyddshem*).

Särskilda skyddshem eller avdelningar av skyddshem skola finnas:

- a) för vanartade barn i skolpliktig ålder, vilka böra erhålla skolundervisning (skolhem);
- b) för vanartade gossar, som avslutat sin skolgång och vid omhändertagandet icke fyllt aderton år (yrkeshem);

c) för vanartade flickor, som avslutat sin skolgång och vid omhändertagandet icke fyllt aderton år (hemskolor);

d) för personer, som avses i 22 § d) (ungdomshem);

e) för omhändertagna, vilka äro själsligt abnorma.

Där Konungen beträffande visst yrkeshem eller viss hemskola så medgivit, må person, som avses i 22 § d), även intagas i sådant skyddshem.

Elever av olika kön må ej intagas i samma skyddshem.

2 mom. För Stockholm och Göteborg skola finnas erforderliga av städerna själva upprättade eller för dem anordnade skolhem, yrkeshem och hemskolor.

3 mom. Skyddshemselev må kunna genom skyddshems försorg utackorderas i enskilt hem.

4 mom. Skyddshemselev över femton år, som vid omhändertagandet icke fyllt aderton år, må om han visat särdeles svår vanart överflyttas till allmän uppfostringsanstalt. Har skyddshemseleven efter omhändertagandet fyllt aderton år, må han överflyttas antingen till allmän uppfostringsanstalt eller till ungdomshem.

5 mom. Personer, som avses i 22 § d), må, då särskilda förhållanden det påkalla, överflyttas från skyddshem till allmän uppfostringsanstalt eller från sådan anstalt till ungdomshem.

6 mom. Närmare bestämmelser angående intagning i skyddshem och i allmän uppfostringsanstalt, angående elevs utackordering i enskilt hem genom skyddshems försorg ävensom angående elevs överflyttning mellan olika skyddshem samt mellan skyddshem och allmän uppfostringsanstalt meddelas av Konungen.

44 §.

1 mom. Skyddshem skall stå under ledning av en styrelse som har att besluta om intagning i hemmet.

Skyddshem som upprättats av annan än staten skall vara godkänt av Konungen.

Närmare föreskrifter om skyddshems organisation, ledning och skötsel meddelas av Konungen.

2 mom. I skolhem skall meddelas skolundervisning, motsvarande den som förekommer i sjuårig folkskola och därpå följande fortsättningsskola enligt gällande bestämmelser om folkundervisningen.

I yrkeshem, hemskola och ungdomshem skall meddelas yrkesutbildning i den omfattning Konungen föreskriver.

45 §.

För skyddsuppfostran — — — föranleder därtill.

Villkorlig utskrivning — — — slutligt utskrivs.

Beträffande skyddshemselev, som genom skyddshems försorg utackorderats i enskilt hem innan hans skolgång avslutats, må villkorlig utskrivning

ej äga rum förrän efter fullgjord skolplikt men skall då ske, därest eleven i allmänhet ådagalagt gott uppförande. Beträffande skyddshemselev, som utackorderats efter avslutad skolgång, må villkorlig utskrivning ej äga rum. Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

67 §.

Om statsbidrag till bestridande av vissa kostnader enligt denna lag samt om avgift för skyddshemselevs uppfostran inom eller utom skyddshem (*skyddshemsavgift*) är särskilt stadgat.

72 §.

Skyldig att — — — underhållsskyldighetens fullgörande.

Den arbetsskyldige — — — ett år.

Vad i 71, 72, 74, 75 och 76 §§ i lagen om fattigvården är stadgat om föreläggandes innehåll, om inverkan av arbetsskyldighetens fullgörande, om handräckning samt om varning och tvångsarbete såsom påföljd vid underlåtenhet av eller tredska eller dåligt uppförande vid utförande av anvisat arbete skall i motsvarande tillämpning lända till efterrättelse, med iakttagande dock, att vad enligt nämnda §§ åligger fattigvårdsstyrelsen i stället skall ankomma på barnavårdsnämnden.

81 §.

1 mom. Då barnavårdsnämnd meddelat beslut, varigenom barns omhändertagande för samhällsvård vägrats,

eller barnavårdsnämnd eller styrelse för skyddshem avslagit framställning om slutlig utskrivning av för skyddsuppfostran omhändertagen,

eller barnavårdsnämnd meddelat beslut i fråga, som avses i 7 kap.,

eller barnavårdsnämnd eller styrelse för anstalt meddelat beslut rörande behandlingen vid fullgörande av arbetsskyldighet eller beträffande kvarhållande av arbetsskyldig å anstalten eller i arbetet,

eller barnavårdsnämnd meddelat beslut i annat ärende enligt denna lag, vilket icke angår i 3, 4 eller 6 kap. avsedd fråga och icke heller förvaltningsfråga, för vars behandling nämnden jämlikt de i denna lag eller kommunal-lagarna givna föreskrifter är ansvarig endast inför kommunen,

må den, som beslutet rör, anföra besvär hos länsstyrelsen inom trettio dagar, räknade från det han av beslutet erhållit del; dock går beslutet i verkställighet, där ej förbud däremot meddelas av länsstyrelsen.

4 mom. Barnavårdsnämnd eller skyddshemsstyrelse, vilken är missnöjd med beslut av styrelse för skyddshem eller arbetshem rörande någons in- tagning i skydds- eller arbetshemmet, äger över beslutet anföra besvär hos länsstyrelsen inom trettio dagar från det nämnden eller styrelsen erhållit del av beslutet.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 72 § den 1 juli 1936 och i övrigt den 1 januari 1938. Dock åligger det landsting att efter sistnämnda dag under tid och i den ordning Konungen bestämmer till statsverket erlægga vad landstinget enligt de med stöd av 64 § äldre lag stadgade grunder bort för samma tid utgiva i bidrag till bestridande av skyddshemsavgifter.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1936.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler fråga om *ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården och lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)* samt anför:

Ändrade bestämmelser i anledning av särskild avdelningsinrättande å arbetshem.

Gällande bestämmelser om arbetshem.

För omhändertagande av dels vissa understödstagare och dels vissa arbetskyldiga skola enligt 33 § fattigvårdslagen finnas arbetshem.

De understödstagare, för vilka arbetshemmen äro avsedda, utgöras av sådana i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård men icke lämpligen kunna emottagas eller behållas på vanliga fattigvårdsanstalter. Den andra kategorien interner å arbetshem utgöres av sådana försumliga försörjningspliktiga, vilka jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen erhållit föreläggande att fullgöra arbete och för detta ändamål intagas å anstalt. Enligt 35 § 1 mom. barnavårdslagen må även enligt denna lag för skyddsuffostran omhändertagen person överlämnas till arbetshem.

Arbetshem upprättas av landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting. Två eller flera landsting eller städer, som nu nämnts, kunna förena sig om gemensamt arbetshem; sådant kan upprättas jämväl av annan, kommun eller enskild, därvid landsting eller stad, vars behov av arbetshem därigenom täckes, befrias från skyldigheten. För arbetshem skall finnas reglemente, fastställt av Kungl. Maj:t, samt styrelse, utsedd på sätt reglementet föreskriver.

Om intagande å arbetshem beslutar dess styrelse. Beträffande understöds-

tagare tillkommer initiativet till begäran om intagande vederbörande fattigvårdsstyrelse eller särskild styrelse för den anstalt, där understödstagaren vistas. Beträffande försörjningspliktig utgör grunden för intagande å arbetshem det av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd givna föreläggandet för vederbörande att inställa sig till och efter förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete.

Arbetshems styrelse äger enligt 69 § fattigvårdslagen disciplinär myndighet över dem, som intagits å hemmet, enligt närmare föreskrifter i det för hemmet fastställda reglementet. Om dettas innehåll föreskriver lagen endast, att däri icke må medgivnas användande av inneslutning i mörkt enrum eller prygel. I de fastställda reglementena föreskrives i detta ämne bl. a. följande: De intagna ha att ålyda anstaltens ordningsregler, fastställda av styrelsen, ävensom personalens tillsägelser samt att utföra dem föresatt arbete. De ha begränsad rätt att under kontroll mottaga besök och försändelser samt få icke utan tillstånd avlägsna sig från anstalten. Tredska eller ordningsförseelse trots förmaning kan medföra förlust av flitpremier, permissionsförbud eller annan minskning i friheter eller förmåner eller ock förvaring i enskilt rum under högst femton dagar, eventuellt förenat med minskning i kosten; om dessa påföljder beslutar styrelsen eller i lindrigare fall anstaltens föreståndare, vilken tillsättes av styrelsen. — För svårare fall ges föreskrifter i 74 och 75 §§ fattigvårdslagen, enligt vilka den felande efter formell varning av anstaltens styrelse kan av länsstyrelsen ådömas tvångsarbete.

Att besluta om utskrivning från arbetshem tillkommer enligt gällande reglementen hemmets styrelse. Beträffande vissa interner angivas i lagen uttryckligen villkoren för att utskrivning må äga rum. Sålunda föreskrives i 73 § fattigvårdslagen, att sådan understödstagare, som gjort sig förfallen till bettleri eller lösdriveri samt, på grund därav att han varit i behov av fattigvård, enligt gällande bestämmelser överlämnats till fattigvårdsstyrelse och för vård intagits å fattigvårdsanstalt, icke är berättigad att lämna anstalten, med mindre grundad anledning finnes att antaga, att han utanför anstalten skall ärligen försörja sig. Beträffande försörjningspliktig gäller, att han må kvarhållas å anstalten eller i arbetet, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall söka efter förmåga fullgöra sina ifrågavarande skyldigheter; dock må han icke kvarhållas oavbrutet längre tid än ett år.

För genomförande av här ifrågavarande åtgärder kan enligt 72 § fattigvårdslagen i vissa fall handräckning av polismyndighet erhållas. Vid intagning å arbetshem finnes emellertid beträffande understödstagare icke möjlighet att erhålla handräckning; beträffande försörjningspliktig kan sådan erhållas för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma föreläggande. För upprätthållande av tvånget i vissa fall att kvarstanna å arbetshem eller annan anstalt stadgas vidare, att handräckning må lämnas för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, å vilken han varit intagen.

Klagan må enligt 78 § fattigvårdslagen föras över bl. a. beslut om intagande å arbetshem, jämväl såsom avseende sättet för fattigvårds meddelande, över beslut rörande behandlingen å anstalt eller vid fullgörandet av arbetskyldighet samt över beslut om kvarhållande å anstalt i de ovannämnda fall, i vilka fattigvårdslagen innehåller bestämmelser därom. Däremot må klagan icke föras över föreläggande; lagligheten av dylikt prövas vid klagan jämlikt 79 § samma lag över handräckning, som lämnats för vederbörandes inställande till arbete. Jämväl över handräckning för återhämtande till anstalt må enligt sistnämnda lagrum klagan föras.

Förslag om inrättande av särskild avdelning.

I en framställning till Kungl. Maj:t den 7 november 1934 av landshövdingen Bernhard Eriksson m. fl. har anförts i huvudsak följande.

Jämlikt 33 § fattigvårdslagen hade upprättats bl. a. sju arbetshem för män, samtliga anordnade som s. k. öppna anstalter. Erfarenheten syntes giva vid handen, att för det stora flertalet män, som emottoges å arbetshemmen, den öppna anstaltsformen vore den lämpligaste. För en mindre del av klientelet vore emellertid intagning å slutna anstalt påkallad, varför en uppdelning på öppna och slutna anstalter eller olika avdelningar vore nödvändig. De på arbetshemmen intagna utgjordes i stor omfattning av asociala eller psykiskt defekta personer, ofta sådana som undergått frihetsstraff eller tvångsarbete, och en enda eller ett fåtal sådana interner kunde åstadkomma stor fara för disciplinen på ett arbetshem. De i och för sig nödvändiga stränga bestraffningsmöjligheterna enligt 74 och 75 §§ fattigvårdslagen hade visat sig icke fylla behovet av disciplinära tvångsmedel, enär dels förfarandet vore för omständligt och tidsödande och dels förseelserna endast i undantagsfall av den art, att tvångsarbete borde tillgripas. Av dessa skäl hade allt starkare framträtt ett behov av slutna avdelningar å arbetshemmen för att snabbt och utan tyngande formaliteter kunna avskilja sådana intagna, som störde den allmänna ordningen.

Sedan i maj 1932 hade förekommit överläggningar mellan statens inspektör för fattigvård och barnavård samt representanter för arbetshemmens styrelser angående sättet för realiserande av nämnda önskemål. I juni 1934 vid en konferens i frågan hade uppdragits åt framställningens undertecknare i egenskap av kommitterade att göra en framställning i saken. Kommitterade hade trätt i förbindelse med styrelsen för Västergårdens arbetshem, vilken åtagit sig uppförande och skötsel av en anstalt i anslutning till arbetshemmet, avsedd för här ifrågavarande ändamål. Kommitterade hade föreslagit, att den särskilda anstalten försöksvis inrättades med 10 platser, fördelade med 1 à 2 platser på varje arbetshem.

Styrelserna för dessa hade i huvudsak anslutit sig till förslaget och förklarat sig villiga att förhyra de för varje arbetshem föreslagna platserna. Ett byggnadsförslag hade upprättats avseende en beräknad kostnad av 53,000 kronor.

Då emellertid för förslaget genomförande erfordrades högsta föreskrivna statsbidrag eller 2,500 kronor för varje plats, hemställde kommitterade, att i riksstaten för budgetåret 1935/1936 måtte upptagas ett belopp av 25,000 kronor att såsom statsbidrag jämlikt kungörelsen i ämnet den 7 juli 1921 utgå till den föreslagna anstaltens inrättande.

Framställningen vann icke Kungl. Maj:ts bifall.

Anslagsyrkandet framfördes därefter vid 1935 års riksdag i motion i andra kammaren av herr Eriksson m. fl. (nr 287). Motionärerna anförde bl. a., att behovet att avskilja interner särskilt avsåge vissa personer inom kategorien understödstagare. Till utveckling av sin mening åberopade motionärerna de kommitterades förutnämnda framställning, i vilken jämväl återgivits följande uttalande av sekreteraren i 1907 års fattigvårdslagstiftningskommitté, häradsöveringen Jacob Linders:

»Varken fattigvårdslagen eller förarbetena till denna synes mig lägga hinder i vägen för arbetshemmens utveckling i den riktning, som förslaget om en sluten avdelning innebär. Stadgandena i 74 och 75 §§ behöva icke vara den enda utvägen att behandla de svårhanterliga individerna å ett arbetshem. Redan isoleringsåtgärderna enligt arbetshemmens reglementen tyda härpå. Enligt den föreliggande utredningen gäller det här oftast förseelser, som ej äro av den art att tvångsarbetet kan och bör tillgripas. Den behandling, som skulle komma dem till del, skulle väl också vara mildare än å tvångsarbetsanstalten. Jag anser därför någon ändring i fattigvårdslagen ej vara erforderlig för anordnande av en sluten avdelning av ett arbetshem, men möjligen böra ändringar göras i reglementena, så vitt ej ett särskilt tillägg skall göras i reglementet för denna avdelning vid Västergårdens arbetshem.»

Statsutskottet yttrade i anledning av motionen (utl. nr 5 punkt 62:o): Det finge anses ådagalagt, att skäl talade för den föreslagna anordningen. Emellertid syntes det utskottet icke fullt klarlagt, om överflyttning till en för samtliga arbetshem gemensam, sluten avdelning vore att hänföra till sådan disciplinär åtgärd, som enligt gällande författningsbestämmelser kunde utan vidare företagas. Närmare utredning därom borde äga rum, innan medel för avdelningens inrättande beviljades. Då ifrågavarande spörsmål vore av den art, att det i första hand borde bliva föremål för Kungl. Maj:ts prövning, samt ärendet i annan ordning vore underställt Kungl. Maj:t, hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet uttalade dock den förväntan, att Kungl. Maj:t, så snart omständigheterna det medgäve, förelade riksdagen förslag i ämnet.

Utskottets hemställan bifölls.

Med anledning av vad sålunda förekommit upptogs spörsmålet ånyo till övervägande inom socialdepartementet och utarbetades en promemoria i frågan om lagligheten av den föreslagna anordningen med utkast till därav föranledda ändringar i 33, 71, 72 och 79 §§ fattigvårdslagen samt 72 § barnavårdslagen. I promemorian och utkastet upptogs även till behandling en närliggande fråga om meddelande av handräckning för understödstagares överförande till arbetshem från annan fattigvårdsanstalt.

Över promemorian och utkastet hava yttranden inforrats från statens inspektör för fattigvård och barnavård, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län samt styrelserna för samtliga arbetshem för män. Av statens inspektör för fattigvård och barnavård hava därjämte inforrats yttranden i ärendet från statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter. Överståthållarämbetet har vid sitt yttrande fogat yttranden av polismästaren i Stockholm, Stockholms stads fattigvårdsnämnd och barnavårdsnämnd samt fattigvårdsnämndens ombudsman. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har vid sitt yttrande fogat ett yttrande av Göteborgs stads fattigvårdsstyrelse.

Departementsförslaget.

Allmänna synpunkter.

Om behovet av författningsändringar för den föreslagna organisationens genomförande yttras i *promemorian* följande.

Under frågans tidigare behandling torde ha åsyftats en anordning utan lagändring och med formellt bibehållande av arbetshemsorganisationen på så sätt, att de av arbetshemmen förhyrda platserna å den särskilda avdelningen skulle betraktas var och en som en del av det arbetshem, för vars behov platsen förhyrts. Det torde emellertid icke vara möjligt att betrakta den särskilda avdelningen annorlunda än som en del av det arbetshem, vid vilket densamma är anordnad, samt underställd dettas styrelse och personal.

Även med sistnämnda betraktelsesätt vore det kanske icke omöjligt att för den föreslagna anordningen utfinna former, som icke vore stridande mot gällande författningsbestämmelser, men då ett godtagande i praxis av lagligheten särskilt av vissa för förslagets genomförande betydelsefulla verkställighetsåtgärder icke ansetts kunna med full säkerhet påräknas, har en lagändring i ämnet ansetts vara av behovet påkallad.

Angående förslaget att möjliggöra inrättande av den särskilda avdelningen ävensom i allmänhet angående förslaget till författningsändringar har i *yttrandena* förekommit följande.

Ändringsförslaget lämnas helt eller i huvudsak utan erinran i praktiskt taget samtliga avgivna yttranden. I ett flertal yttranden vitsordas även behovet av den föreslagna avdelningen.

Statens t. f. inspektör för fattigvård och barnavård förklarar sig intet hava att erinra mot de föreslagna lagändringarna. Såsom inspektör för arbetshemmen hade inspektören haft rikt tillfälle erfar olägenheten av att icke en särskild avdelning sådan som den föreslagna redan från början inrättades. De revolter och hotande revoltförsök, som på olika arbetshem förekommit, hade man anledning förmoda skulle ha kunnat förhindras om möjligheter förelegat att snabbt ingripa och förflytta en eller annan uppviglare, vilken vid dylika tillfällen varit drivkraften. Det kanske allra viktigaste vid ett sådant tillfälle låge just uti att ingripandet kunde ske snabbt. Lika betydelsefull som den särskilda avdelningen vore därför tillgången till laglig rättighet

att genom polishandräckning få orostiftaren förflyttad, och detta gällde vare sig han tillhörde kategorien försumlig försörjare eller besvärlig understödsgatare. Enligt det uppgjorda lagutkastet syntes alla önsknigar i detta avseende bliva tillfredsställda.

Göteborgs stads fattigvårdsstyrelse yttrar:

Styrelsen kan med stöd av en omfattande erfarenhet på de områden, varom här är fråga, vitsorda behovet av den anordning, syftande till differentiering av arbetshemsklientelet, som i förslaget till ändring av 33 och 71 §§ fattigvårdslagen förutsättes. Det är uppenbart olämpligt och ägnat att äventyra själva syftet med arbetsföreläggandet om relativt unga personer, som visserligen, ofta på grund av oenighet inom äktenskapet, gjort sig skyldiga till en även höggradig försummelse av sin försörjningsplikt, å arbetshemmet sammanföras med de allra värsta, asociala eller psykiskt abnorma elementen, som på grund av dessa sina egenskaper icke kunna vårdas å vanliga försörjningshem utan måste överföras till arbetshem. Nödvändigheten att gentemot dessa senare å arbetshemmen upprätthålla en tämligen sträng disciplin medför under nuvarande förhållanden, att även de förstnämnda kategorierna få underkastas ett tvång, som icke alltid i och för sig är erforderligt och måhända icke ens alltid ändamålsenligt.

Det synes styrelsen, som förslaget på ett lyckligt sätt löser de författningsenliga svårigheter för en bättre ordning i berörda avseende, som hittills förelagat.

Stockholms stads barnavårdsnämnd yttrar i fråga om ändringsförslagets räckvidd:

I motiveringen till förevarande förslag har ingen som helst hänsyn tagits till anvisningen i 35 § barnavårdslagen om placering i arbetshem av personer, som omhändertagits för skyddsuppfostran. Av barnavårdsnämnd (ungdomsnämnd) omhändertagna personer, som placerats i arbetshem, torde emellertid icke böra överföras till den planerade särskilda avdelningen vid Västergården, enär denna närmast torde få karaktären av asyl för vissa höggradigt asociala element och således icke lämpa sig för meddelande av skyddsuppfostran. Däremot kan den föreslagna lagändringen tänkas komma att i någon mån undanröja de olägenheter, som för närvarande i allmänhet torde vara förbundna med överlämnande till arbetshem av personer, som omhändertagits av barnavårdsnämnd (ungdomsnämnd). Det kan nämligen antagas att miljön å de vanliga arbetshemmen blir lämpligare för en dylik uppfostringsuppgift, sedan de mest svårdisciplinerade elementen avskilts från dessa hem.

I samband med anslagsäskande i årets statsverksproposition (V. p. 67, sid. 140) för bidrag till uppförande eller inrättande av arbetshem uttalade jag, att ett starkt kännbart behov torde föreligga av en för samtliga arbetshem gemensam avdelning, till vilken kunde överföras sådana interner, som störde ordningen å hemmen eller eljest krävde särskild tillsyn, samt att enligt min mening staten borde lämna sin medverkan till realiserandet av det framkomna förslaget om inrättande av en dylik avdelning. Sedan utredning i ärendet verkstälts, är jag beredd att på grundval av densamma framlägga förslag till erforderliga författningsändringar. Jag kan därvid ansluta mig till det inom socialdepartementet utarbetade förslaget, vilket tillstyrkts i praktiskt taget samtliga däröver avgivna yttranden. Vad särskilt angår den i yttrandet från

Departementschefen.

Stockholms stads barnavårdsnämnd väckta frågan vill jag framhålla, att förslaget icke avser att beröra den del av arbetshemmens klientel, som avses i barnavårdslagen.

Förslagets detaljer.

33 § fattigvårdslagen.

33 § fattigvårdslagen innehåller de i inledningen återgivna bestämmelserna om arbetshems inrättande och organisation m. m. I paragrafens femte och sista stycke stadgas, att arbetshem skall stå under ledning av en styrelse, som har att besluta om intagning i hemmet, samt vara försett med av Konungen fastställt reglemente.

I det inom socialdepartementet upprättade *utkastet* till författningsändringar föreslås, att i femte stycket bibehålles föreskriften, att arbetshem skall stå under ledning av en styrelse samt vara försett med av Konungen fastställt reglemente, och att i ett sjätte stycke stadgas, att om intagning i hemmet dess styrelse skall besluta, jämväl då fråga är om överflyttning från annat arbetshem.

I den upprättade *promemorian* anföres härom följande.

Av den i promemorian förordade uppfattningen, att den särskilda avdelningen i allo bör betraktas som en del av det arbetshem, vid vilket den är inrymd, följer, att intagning å avdelningen skall beslutas av sagda arbetshems styrelse. Den förutnämnda, under frågans tidigare behandling skisserade anordningen torde däremot ha inneburit, att överförande till avdelningen skulle beslutas av de olika arbetshemsstyrelserna såsom en disciplinär isoleringsåtgärd. I och för sig kunde givetvis ifrågavarande beslutanderätt särskilt undantagas från förstnämnda styrelses befogenhet och i disciplinärt syfte tilläggas styrelsen för det arbetshem, från vilket överflyttning skall ske. Emellertid skulle detta föranleda lagändringar, som dels vore vidlyftigare än det ifrågavarande syftet synes i och för sig motivera och dels komme att innefatta bestämmelser, som detaljerat anknöte sig till just den nu föreslagna praktiska och organisatoriska anordningen med en särskild avdelning å Västergårdens arbetshem; det här framlagda lagutkastet däremot är med avsikt så allmänt hållet, att dess formulering ger rum även för andra praktiska lösningar av frågan.

I utkastet föreslås därför arbetshemsstyrelses befogenhet att besluta om intagning oinskränkt, jämväl då fråga är om överflyttning från annat arbetshem. Förslaget innebär, att liksom fattigvårdsstyrelse, på sätt för närvarande gäller, icke innan arbetshemsstyrelsen beviljat intagning bör giva föreläggande om arbetsskyldighet eller eljest vidtagna åtgärder för någons intagande å arbetshemmet, överförande till den särskilda avdelningen icke bör företagas, innan intagning å densamma beviljats eller med säkerhet ställts i utsikt av styrelsen för det arbetshem, där avdelningen är inrymd. Då den praktiska utformningen av förslaget bygger på samarbete mellan arbetshemsstyrelserna, kan det förväntas, att nu angivna förfarande icke behöver medföra tyngande formaliteter eller tidsutdräkt.

Ehuru sålunda någon ändring i sak icke föreslås i nu ifrågavarande hänseende, synes likväl en i utkastet föreslagna bestämmelse i 71 § fattigvårdslagen om viss befogenhet för arbetshemsstyrelse i sammanhang med överflyttning till annat arbetshem föranleda ett förtydligande tillägg till sista

stycket av 33 § samma lag, av innehåll, att beslut om intagning jämväl vid sådan överflyttning skall fattas av styrelsen för det arbetshem, till vilket överflyttning skall ske.

I *yttrandena* har denna del av förslaget ej särskilt berörts.

Som av det följande framgår, ämnar jag föreslå, att rättsgrunden för en försörjningspliktigs överförande från arbetshem till den särskilda avdelningen skall utgöras av, förutom det av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd givna föreläggandet om arbetskyldighet, en tilläggsföreskrift, given av styrelsen för det arbetshem, där vederbörande är intagen. Med hänsyn härtill och då jämväl beträffande understödstagare initiativet till överflyttningen av naturliga skäl måste tillkomma sistnämnda styrelse, torde det vara lämpligt att, såsom föreslås i utkastet, det i lagtexten framhålles, att likväl beträffande det formella beslutet om överflyttningen huvudregeln skall gälla, d. v. s. beslutet fattas av styrelsen för det arbetshem, där avdelningen är inrymd.

Departementsschefen

71 § fattigvårdslagen och 72 § barnavårdslagen.

I 71 § fattigvårdslagen stadgas bl. a., att om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller adoptivbarn eller sin hustru sådan nöd, att obligatorisk fattigvård måste lämnas någon av dem, han är skyldig att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelse inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete. Den försörjningspliktige må kunna kvarhållas å anstalten eller i arbetet, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall söka efter förmåga försörja sig själv och de sina, dock icke i oavbruten följd under längre tid än ett år.

I 72 § barnavårdslagen stadgas liknande skyldighet för den, som av lastbarhet, värdslöshet, lättja eller liknöjdhet så försummar sina skyldigheter mot sitt barn, som ej fyllt sexton år, att skyddsuppfostran eller samhällsvård måste beredas detta, och tillika undandrager sig fullgörandet av den honom härför åliggande ersättningsskyldighet, samt den, som enligt av domstol meddelat slutligt utslag eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till sitt barn, som ej fyllt sexton år, men av lättja eller liknöjdhet underlåter att fullgöra denna plikt och härigenom föranleder sådan försämring av det uppehälle och den uppfostran, som lagligen tillkomma barnet, att särskild åtgärd mot den försumlige prövas påkallad för att framtinga underhållsskyldighetens fullgörande. Föreläggande gives i dessa fall av barnavårdsnämnden. I sista stycket av 72 § föreskrives, att vad i fattigvårdslagen i vissa hänseenden är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i här ifrågavarande fall.

I *utkastet* föreslås intagande i 71 § fattigvårdslagen av en bestämmelse, att om den försörjningspliktige förelägges att inställa sig till och fullgöra arbete å visst arbetshem, föreläggandet jämväl må innefatta skyldighet för honom

att efter föreskrift av arbetshemmets styrelse inställa sig till och fullgöra arbete å annat arbetshem.

Tillika föreslås infogad i sista stycket av 72 § barnavårdslagen en bestämmelse därom, att jämväl vad i 71 § fattigvårdslagen stadgas om föreläggandes innehåll skall gälla beträffande föreläggande enligt barnavårdslagen.

i *promemorian* yttras härom följande.

För intagning å arbetshem av understödstagare stadgas icke någon formell förutsättning. För intagning av försörjningspliktig däremot ligger till grund det av fattigvårdsstyrelse jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller barnavårdsnämnd jämlikt 72 § barnavårdslagen givna föreläggandet om arbetsskyldighet. För en försörjningspliktigs överförande till den särskilda avdelningen erfordras därför, att ett föreläggande givits, vars avfattning medger en sådan åtgärd. Utfärdande av nytt föreläggande med sådan avfattning, sedan fråga om överflyttning uppkommit, kan befaras föranleda tidsutdräkt och äventyra reformens syfte, varför det är önskvärt, att det ursprungliga föreläggandet avfattas med tanke på denna möjlighet.

Då det torde vara tvivelaktigt, om det ursprungliga föreläggandet med nu gällande bestämmelser lagligen kan givas här antydd avfattning, samt i varje fall en erinran om föreläggandets önskvärda innehåll i anförda hänseende synes påkallad, föreslås i 71 § fattigvårdslagen ett tillägg, av innehåll att föreläggande, som avser arbetsskyldighet i första hand å visst angivet arbetshem, må innefatta skyldighet för den försörjningspliktige att efter föreskrift av sagda arbetshemets styrelse inställa sig till och fullgöra arbete å annat arbetshem. — Vad angår 72 § barnavårdslagen, torde icke erfordras annan ändring än att bland lagrummets övriga hänvisningar till fattigvårdslagen infogas en hänvisning beträffande vad föreläggande må innehålla.

I *yttrandena* har i detta sammanhang förekommit följande.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län föreslår, att ändringen i 71 § fattigvårdslagen gives en mera kategorisk form. Då nämligen någon uppfattning om en försörjningspliktigs uppförande icke torde kunna erhållas förrän denne en tid vistats å arbetshem, borde föreläggandet alltid innefatta skyldighet för vederbörande att efter föreskrift av arbetshemmets styrelse inställa sig till och fullgöra arbete å annat arbetshem.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhåller, att vederbörande fattigvårdsstyrelser ofta kunde tänkas komma att av förbiseende underlåta att giva föreläggandet den vidsträcktare formuleringen, och ifrågasätter, om det icke ur praktisk synpunkt vore lämpligast att på det sätt ändra förevarande stadgande, att föreläggande för försörjningspliktig att inställa sig å visst arbetshem utan vidare medförde skyldighet för den försörjningspliktige att, därest arbetshemmets styrelse så prövade lämpligt, inställa sig å annat arbetshem.

Departement-
schefen.

Den utvidgning av föreläggandets innehåll, som synes erforderlig för att å detsamma skall kunna grundas skyldighet för den försörjningspliktige att underkasta sig förflyttning till och fullgöra av arbete å den särskilda avdelningen, torde, såsom i *promemorian* framhållits, böra komma till uttryck i lagtexten. Därvidlag erbjuda sig tre möjligheter, vilka framgå av utkastet jämfört med de här återgivna yttrandena, nämligen antingen att föreläggande

oavsett sin formulering skall anses innefatta dylik skyldighet eller att föreläggande alltid *skall* så formuleras, att sagda skyldighet däri innefattas, eller slutligen att föreläggande *må* givas sådan formulering. Det är emellertid min avsikt att i detta sammanhang — fränsett handräckning för understödstagares överförande från vanlig fattigvårdsanstalt till arbetshem — icke föreslå andra ändringar än som omedelbart föranledas av förslaget om en särskild avdelning. I enlighet härmed anser jag mig sakna anledning att föreslå inskränkning i den handlingsfrihet, som nu tillkommer fattigvårdsstyrelse i fråga om föreläggandes innehåll, detta vare sig så att föreläggande alltid skulle anses hava ett vidare innehåll än dess lydelse utvisade eller så att fattigvårdsstyrelse skulle vara ovillkorligen förpliktad att å arbetshemsstyrelsen till viss del överflytta sin befogenhet att bestämma platsen för arbetsskyldighetens fullgörande. Det föreliggande lagförslaget avser endast att möjliggöra för fattigvårdsmyndigheter och arbetshemsstyrelser att genom frivillig samverkan åstadkomma en i visst hänseende effektivare anstaltsorganisation. För detta ändamål synes det vara tillräckligt att det på sätt i utkastet föreslagits uttryckligen medgives, att i föreläggandet platsen för arbetsskyldighetens fullgörande anges villkorligt. Genom denna lagändring sker samtidigt en erinran till fattigvårdsstyrelserna om att föreläggande lämpligen från början givas sådan vidsträcktare formulering.

Den i utkastet föreslagna ändringen i 72 § barnavårdslagen följer av nyssberörda ändring i fattigvårdslagen.

72 § fattigvårdslagen.

I 72 § fattigvårdslagen stadgas bl. a., att vederbörande polismyndighet på begäran har att meddela handräckning, bl. a. för inställande till arbete av den, som underlåter att efterkomma förut omnämnt föreläggande samt för återhämtande av understödstagare eller försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, å vilken han varit intagen.

I *utkastet* föreslås detta stadgande utvidgat att avse jämväl *dels* överförande till arbetshem av understödstagare som sägs i 73 § fattigvårdslagen, eller eljest av sådan å fattigvårdsanstalt intagen understödstagare, som skall beredas fortsatt vård och för sådant ändamål intagas å arbetshem, och *dels* försörjningspliktigs överförande till arbetshem, å vilket arbetsskyldighet jämlikt föreläggande skall fullgöras.

I 73 § fattigvårdslagen, vartill hänvisning göres i den föreslagna lagtexten, stadgas att den som gjort sig förfallen till bettleri eller lösdriveri och enär han varit i behov av fattigvård överlämnats till fattigvårdsstyrelse och för vård intagits å fattigvårdsanstalt, icke är berättigad lämna anstalten, med mindre grundad anledning finnes att antaga, att han utanför anstalten skall ärligen försörja sig.

Om ändringsförslaget i 72 § fattigvårdslagen yttras i *promemorian* följande.

För det praktiska genomförandet av förslaget om den särskilda avdelningen torde erfordras möjlighet att erhålla handräckning av polismyndighet för vederbörandes överförande till avdelningen från annat arbetshem, därvid det torde vara obehövt och praktiskt olämpligt att, såsom i de nu förekommande huvudfallen av handräckning, för erhållande därav förutsätta någon form av underlåtenhet eller tredska.

Vad först angår understödstagare, står frågan om nu nämnd handräckning beträffande sådan intern i naturligt samband med frågan om det i praktiken överklagade förhållandet, att handräckning icke må erhållas för understödstagares förflyttning från vanlig fattigvårdsanstalt till arbetshem; det synes icke föreligga något skäl att behandla nämnda två fall på olika sätt. För sådana understödstagares del, vilka enligt 73 § fattigvårdslagen äro skyldiga att kvarstanna å anstalt, böra inga principiella betänkligheter möta att föreskriva handräckning för deras överförande till arbetshem, vare sig från fattigvårdsanstalt eller eljest. Beträffande övriga understödstagare har regeln om handräckning ansetts böra givas mindre räckvidd än beträffande nyssnämnda grupp såtillvida, att handräckning må lämnas endast för vederbörandes förflyttning från fattigvårdsanstalt, där han är intagen, till arbetshem (ev. från ett arbetshem till ett annat). I övrigt anges beträffande denna kategori som förutsättning för handräckningsmeddelande, att vederbörande »skall beredas fortsatt vård och för sådant ändamål intagas å arbetshem». Därmed åsyftas *såväl* de fall, där fråga icke uppkommit, huruvida understödstagaren skall i fortsättningen vara intagen å arbetshem eller icke, eller där han själv önskar framdeles vistas å arbetshem, *som ock* de fall, där vederbörande är mot sin uttalade vilja skyldig underkasta sig intagning eller kvarstannande å arbetshem. Sistnämnda fall kan vara för handen, om den behövande väl icke önskar vård å arbetshem men gör anspråk på fattigvård i annan form (Regeringsrättens årsbok 1926 not. S. 68 och 1934 not. S. 419), möjligen i vissa fall även utan att dylikt anspråk framställts (i sistnämnda hänseende är praxis ståndpunkt oviss). Förevarande regel avser emellertid icke att besvara frågan, huruvida och i vilka fall berörda skyldighet må föreligga; densamma avser endast att uttala, att handräckning må givas, *därest*, på sätt nyss för olika fall utvecklats, vederbörandes fortsatta vård på arbetshem antingen icke satts i fråga eller ock provas kunna påtvingas honom.

Vidkommande därefter försörjningspliktiga, kunde för sådana interners överförande handräckningsvis till den särskilda avdelningen åberopas gällande föreskrift om handräckning för inställande till arbete, men till förtydligande av föreskriften har sistnämnda bestämmelse kompletterats med en särskild regel beträffande överförande till arbetshem, givetvis inbegripande även överförande från arbetshem till den särskilda avdelningen.

I *yttrandena* förekommer härom följande.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anför:

Såsom i den upprättade promemorian uttalats, torde vad angår försörjningspliktig för överförande handräckningsvis från arbetshem till särskild avdelning vid annat arbetshem kunna åberopas gällande föreskrift om handräckning för inställande till arbete. I förtydligande syfte har emellertid nämnda bestämmelse kompletterats med en särskild regel, inbegripande även överförande från arbetshem till den särskilda avdelningen. Länsstyrelsen ifrågasätter, huruvida icke den sålunda föreslagna kompletterande föreskriften erhållit större räckvidd än som är erforderligt och lämpligt, då densamma kommit att innefatta icke blott överflyttning från ett arbetshem till ett annat utan även sådan inställelse av försörjningspliktig å arbetshem, vartill hand-

räkning redan enligt gällande lag otvivelaktigt kan lämnas. Om ett förtydligande anses nödvändigt, synes detta böra ske endast genom ett tillägg till förutvarande bestämmelse av innehåll att handräckning må kunna äga rum för inställelse till arbete av den, som underlåter att efterkomma i 71 § omförmålt föreläggande eller med stöd därav meddelad föreskrift om överflyttning från ett arbetshem till ett annat.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län yttrar i detta sammanhang:

I samband med ändringen i 72 § fattigvårdslagen synes böra tagas under övervägande, huruvida icke uttryckligt stadgande angående polismyndighetens skyldighet att pröva befogenheten av utav fattigvårdsstyrelse begärd handräckningsåtgärd bör införas i förevarande paragraf. I av länsstyrelsen handlagda mål rörande inställelse till arbetshem av försörjningspliktig har det nämligen vid flera tillfällen visat sig särskilt hos de kommunala myndigheterna råda missuppfattning om innebörden av 72 § fattigvårdslagen. Sålunda har den uppfattningen gjort sig gällande, att polismyndigheten skulle sakna befogenhet att ingå på materiell prövning av frågan om lagligheten av meddelat föreläggande att iakttaga inställelse å arbetshem och att polismyndigheten således endast skulle hava att konstatera förefintligheten av en framställning från vederbörande kommunala myndighet och att meddelat föreläggande icke fullgjorts. Med hänsyn härtill har länsstyrelsen ansett sig böra föreslå ett förtydligande av förevarande stadgandet i nämnda avseende.

I yttrandet från *styrelsen för Västergårdens arbetshem* uttalas tvivelsmål, om den föreslagna formuleringen omfattade handräckning för överförande från arbetshem till den särskilda avdelningen.

Förslaget om handräckning för överförande av understödstagare från vanlig fattigvårdsanstalt till arbetshem har i några yttranden särskilt berörts.

Förslaget tillstyrkes av *överståthållarämbetet*.

Statens t. f. inspektör för fattigvård och barnavård anför härom:

Enligt förslaget skulle i detta sammanhang en kännbar olägenhet bliva avhjälpt, nämligen den nu bristande möjligheten att genom handräckning få en bråkig, besvärlig och för personal och andra kanske farlig understödstagare förflyttad från ålderdomshem till arbetshem. Det kan måhända synas sakna nämnvärd betydelse att äga rätt till polishandräckning för förflyttning av understödstagare från ålderdomshem till arbetshem, då dessa personer förutsättas vara så kroppsligt svaga att motstånd eller våldsamheter från deras sida ej kan förväntas. Så är emellertid icke förhållandet. Ej sällan påträffas på ålderdomshemmen understödstagare, vilka kunna vara stora och starka, oaktat de på grund av vanförhet eller lyte äro oförmögna att genom arbete försörja sig. En enda sådan person kan, i all synnerhet på ett mindre ålderdomshem där endast kvinnlig personal finnes, fullkomligt terrorisera sin omgivning. Givetvis motsätter han sig att frivilligt medfölja till ett arbetshem, där han har klart för sig att en strängare disciplin råder. Mången fattigvårdsordförande skulle kunna omtala vilka bekymmer och besvärligheter som förelegat innan intagningen på arbetshemmet, om den överhuvud taget kunnat genomföras, kommit till stånd. Det skulle därför vara till stor lättnad för fattigvårdsstyrelser och personal på ålderdomshemmen om lagstiftningen nu även bleve kompletterad med rätt till handräckning i förenämnda hänseende.

Stockholms stads fattigvårdsnämnds ombudsman yttrar härom:

De senaste årens erfarenheter från våra ålderdomshem visa nödvändigheten av att vissa oroselement avlägsnas från dessa hem, avsedda som de äro för hedervärda gamla, som där i lugn och ro skola tillbringa sin levnadsafton. Det måste således anses i samhällets intresse påkallat att från ett ålderdomshem kunna avföra dessa störande element till annan anstalt, i föreliggande fall till arbetshem. Emellertid uppkommer i samband med föreliggande lagförslag, i fråga om överflyttning från ett arbetshem till ett annat, där med all säkerhet en strängare behandling väntar den intagne, den frågan, huruvida en dylik överflyttning *tvångsvis* kan äga rum. I 72 § föreslås visserligen att vederbörande polismyndighet har att på begäran meddela handräckning för överförande till arbetshemmen av dessa understödstagare. Det lär kunna ifrågasättas, huruvida detta förslag, med hänsyn till det kraftiga ingrepp uti den medborgerliga friheten polishandräckningen innebär, bör realiseras. Orsaken till att förenämnda kategori intagits å arbetshem är ju allenast att *behov av fattigvård* förelegat. Så snart detta behov upphör eller enbart den omständigheten att den intagne förklarar sig själv icke vidare vara i behov av fattigvård och av denna anledning begär utskrivning, torde lagligen böra föranleda därtill att polishandräckning ej kan företagas. Man måste fråga sig om det kan anses nödigt att med avseende å denna kategori vidtaga ett sådant ingrepp uti den genom regeringsformen § 16 garanterade medborgerliga friheten, som här föreslagits. Redan med nu gällande fattigvårdslag kan en medborgares egendom konfiskeras (§ 62) och hans frihet berövas honom av den anledning att han icke fullgör sin betalningsskyldighet och det synes mig betänkligt att gå vidare på den sålunda inslagna vägen så länge ej genom grundlagsändring särskild undantagslagstiftning införes med avseende å fattigvårdstagare.

Kan det emellertid bortses från vad jag nyss anfört, synes mig den föreslagna lagstiftningen icke giva anledning till erinran från fattigvårdsmyndigheternas sida.

Göteborgs stads fattigvårdsstyrelse säger sig med tillfredsställelse finna, att den ifrågavarande luckan i fattigvårdslagen föreslås fylld, och tillstyrker livligt de föreslagna lagändringarna, vilkas utformning syntes vara tillfredsställande.

Jämväl *statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter i 8:e och 9:e distriktet* uttala anslutning till förslaget i denna del.

Departementschefen.

Till den del ändringsförslaget rörande 72 § fattigvårdslagen avser handräckning för försörjningspliktigs överflyttning från arbetshem till den särskilda avdelningen innebär förslaget endast ett förtydligande och en naturlig komplettering till förut gällande handräckningsregler med särskild hänsyn till organisationsreformen.

I anledning av vad länsstyrelsen i Södermanlands län anfört därom, att den föreslagna bestämmelsen om handräckning för försörjningspliktigs överförande till arbetshem delvis sammanföle med den nu gällande regeln om handräckning för inställande till arbete, önskar jag framhålla följande. Vad angår inställande till arbete fordras för handräcknings erhållande, att vederbörande underlåtit att efterkomma föreläggande därom; detta villkor synes böra bibehållas. Beträffande arbetsskyldig, som inställt sig till arbete men skall förflyttas till annan arbetsplats (exempelvis från ålderdomshem till arbetshem eller därifrån till den särskilda avdelningen), förefaller det däremot

konstlat att för handräcknings erhållande kräva, att den arbetsskyldige, som i sådant fall givetvis ofta saknar rörelsefrihet, skall hava underlåtit att självant ställa sig på den nya arbetsplatsen. Såsom i promemorian framhållits torde i dessa fall icke böra förutsättas underlåtenhet eller tredska i någon form utan handräckning meddelas utan att sådan kommit till uttryck. Under sådana förhållanden torde de ifrågavarande båda bestämmelserna icke böra förenas.

Den oriktiga uppfattning om innebörden av polismyndighetens befattning med hithörande ärenden, som enligt länsstyrelsen i Västernorrlands län skulle ha kommit till synes, torde, även om den vore allmänna omfattad, kunna beriktigas på annat sätt än genom en lagändring.

Vad härefter angår handräckning beträffande understödstagares överförande mellan anstalter måste stadgandet härom däremot sägas innebära en nyhet. I fråga om överflyttning från arbetshem till den särskilda avdelningen föranledes ändringen givetvis av förslaget om avdelningens inrättande; i fråga om annan förflyttning mellan anstalter har oberoende härav framkommit behov av en handräckningsmöjlighet, vilken fråga ansetts böra upptagas och lösas i detta sammanhang. Jämväl i sistnämnda hänseende har förslaget vunnit anslutning i yttrandena. I anledning av vad Stockholms stads fattigvårdsnämnds ombudsman i denna fråga uttalat önskar jag understryka vad i promemorian yttrats därom, att förslaget icke avsåg att reglera skyldigheten för understödstagare att underkasta sig intagning eller kvarstannande å arbetshem utan endast att föreskriva handräckning i de fall, där vederbörandes fortsatta vistelse å arbetshem antingen icke satts i fråga eller ock prövas kunna påtvingas honom. Med förslaget avsåges sålunda icke i princip ett ytterligare kringskärande av vederbörandes rörelsefrihet utan endast att möjliggöra, att en fortsatt anstaltsvistelse, därest myndigheterna så funne erforderligt, förlades till ett arbetshem eller till den särskilda avdelningen.

I anledning av vad styrelsen för Västergårdens arbetshem uttalat vill jag ytterligare framhålla, att i förslagets formulering överförande till arbetshem tydligen måste anses inbegripet överförande mellan två arbetshem, ävensom att det i förslaget förekommande uttrycket »fattigvårdsanstalt» inbegriper även arbetshem.

79 § fattigvårdslagen.

I 79 § fattigvårdslagen föreskrives, att om någon är missnöjd med handräckning, som av polismyndighet meddelats bl. a. jämlikt 72 § för inställande till arbete eller återhämtande till fattigvårdsanstalt, han må däröver anföra besvär hos länsstyrelsen inom 30 dagar från handräckningens fullbordande.

I *utkastet* föreslås, att bland de i 79 § uppräknade fallen av handräckning jämlikt 72 §, i vilka klagan må föras, intages jämväl överförande till arbetshem.

Härom yttras i *promemorian* följande.

Ändringen i detta lagrum sammanhänger därmed, att i 72 § föreslås föreskrifter om handräckning jämväl för överförande till arbetshem.

Vad angår understödstagare, komme enligt utkastet att finnas rätt till klagan såväl över beslut om sådan interns överförande till arbetshem, nämligen såsom avseende sättet för fattigvårds meddelande, som över handräckningsåtgärd i anslutning därtill. Detta förhållande har emellertid icke ansetts böra föranleda undantag från principen, att för samtliga fall av handräckning (frånsett delgivning) klagan bör kunna föras över åtgärden i och för sig.

Förevarande fråga har i *yttrandena* ej särskilt behandlats.

Departementschefen.

Såsom i promemorian anförts torde i samtliga fall av handräckning böra finnas rätt till klagan över handräckningsåtgärden i och för sig, varför här ifrågasvarande ändring blir en följd av utvidgningen av handräckningsreglerna i 72 §.

Ikraftträdelsebestämmelserna.

De föreslagna bestämmelserna torde lämpligen böra träda i kraft redan den 1 juli 1936. Något hinder med hänsyn till att den föreslagna särskilda avdelningen å Västergårdens arbetshem då icke anordnats torde ej möta, eftersom de föreslagna bestämmelserna icke äro beroende av att avdelningen kommer till stånd.

Utsträckt tid för ansökning om gottgörelse av staten för fattigvård m. m.

För vissa fall av obligatorisk fattigvård är fattigvårdssamhälle enligt 60 § fattigvårdslagen berättigat till gottgörelse av staten, därest ersättning ej kan uttagas hos enskild person. Sådan rätt föreligger beträffande fattigvård, lämnad till den som icke är svensk medborgare eller vars hemortsrätt ej kan utrönas, samt beträffande viss fattigvård till den som mellan 16 och 60 års ålder oavbrutet under minst 3 år vistats utom det fattigvårdssamhälle, där han har hemortsrätt, utan att under denna tid hava av samhället åtnjutit fattigvård.

Tid och sätt för ansökning om sådan gottgörelse föreskrives i 61 § fattigvårdslagen. Ansökning skall göras hos länsstyrelsen för varje år inom februari månad året efter det, då fattigvården av fattigvårdssamhället utgivits eller, därest samhället sökt av annat samhälle eller enskild person utfå ersättning därför, då talan därom rättskraftigt ogillats. Efter utredning i ärendet skall länsstyrelsen före den 1 nästkommande maj meddela beslut i anledning av ansökningen.

Där kommun haft utgift för omhändertaget barn i fall, då jämlikt 60 § fattigvårdslagen ersättning för fattigvård lämnas av staten, äger kommunen jämlikt 63 § barnavårdslagen i förhållande till staten den rätt, som enligt förutnämnda lagrum tillkommer fattigvårdssamhälle. Jämväl för utgifter, som vistelsekommun haft för skyddsuppfostran av vissa personer i åldern 18—21 år, äger kommunen rätt till ersättning av staten. I avseende å behandling av frågor om ersättning av staten i nämnda fall ävensom i avseende å tid för anhängiggörande av talan skall enligt 65 § barnavårdslagen i tillämpliga delar gälla vad för motsvarande fall är stadgat i fattigvårdslagen.

I en till chefen för socialdepartementet den 31 oktober 1935 ingiven promemoria har *statens inspektör för fattigvård och barnavård* anfört bland annat följande.

Allt emellanåt inkomma till Kungl. Maj:t framställningar från fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder, vilka anhålla att av nåd få utbekomma ersättning av staten, oaktat ansökningarna av vederbörande länsstyrelser avvisats, därför att de inkommit för sent. Många, mycket ömmande skäl anföras ofta till stöd för ansökningarna, såsom ordförandens sjukdom eller dylikt. Med hänsyn till att bestämmelsen om ansökningstiden intagits i fattigvårdslagen, har Kungl. Maj:t emellertid ej ansett sig kunna bifalla de gjorda framställningarna huru ömmande skälen, som legat till grund för försummelsen, än varit. Genom de inträdda försummelserna och därav följande avslag å ansökningarna inbesparas visserligen en del statsmedel, men detta kan ej ha varit avsikten med tidsbestämmelsen. Någon undersökning har icke gjorts rörande antalet fall, där avslag meddelats av länsstyrelserna och sökandena därmed låtit sig nöja. Under tiden 16 maj 1930—7 juni 1935 har emellertid hos Kungl. Maj:t förevarit till behandling tjugo fall, där sökandena ej åtnöjt sig med länsstyrelsens beslut. Samtliga ha av skäl, som förut omnämnts, måst avslås. Har vederbörande ordförande, som närmast haft att svara för ansökningens ingivande i behörig tid, saknat egna medel för lämnandet av ersättning i stället för det uteblivna statsbidraget, kan förlusten ha blivit rätt kännbar för kommunen.

Enligt mitt förmenande torde sådan ändring böra vidtagas i 61 § i fattigvårdslagen, att Kungl. Maj:t efter prövning må kunna medge att ansökan må av vederbörande länsstyrelse kunna upptagas till behandling utan hinder av att ansökningen inkommit för sent.

Vid promemorian har fogats en tablå över ansökningar hos Kungl. Maj:t av fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder om gottgörelse för fattigvård och samhällsvård, ehuru ansökning icke inkommit till länsstyrelse i rätt tid, vilka ärenden avgjorts under tiden den 16 maj 1930—den 7 juni 1935. Tablåen upptager 20 fall, avseende belopp å upp till 2,620 kronor och ett sammanlagt belopp å 19,489 kronor 38 öre.

Över promemorian hava *yttranden* inforrats från statskontoret, kammarrätten, samtliga länsstyrelser, fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska landskommunernas förbund samt svenska stadsförbundet.

Statskontoret vill icke motsätta sig den föreslagna lagändringen.

Förslaget *tillstyrkes* av länsstyrelserna i *Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västernorrlands, Jämtlands* och *Västerbottens län, statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter i 1:a till och med 8:e distrikten* samt *svenska landskommunernas förbund*.

Konsulenterna i 5:e och 7:e distrikten framhålla, att undantag icke bör beviljas, då ren försumlighet föreligger, *Konsulenten i 6:e distriktet* anser skälen för medgivande av undantag böra angivas i lagen.

Länsstyrelsen i Kalmar län ifrågasätter, om det är nödvändigt att förbehålla Kungl. Maj:t avgörandet, och framhåller, att det för sökanden betydde en avsevärd förenkling, om prövningen uppdroges åt länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ifrågasätter, om icke bestämmelserna rörande förfarandet att utfå ersättning av statsmedel i sin helhet borde utbrytas ur fattigvårdslagen och intagas i en särskild kungörelse.

Svenska landskommunernas förbund finner det önskvärt, att även ansökningar, avseende tid före den föreslagna lagändringens ikraftträdande, kunde upptagas till prövning. Några betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt ansåge förbundet detta icke föranleda, då man vid beräkning av anslagen till ifrågavarande ändamål knappast torde hava utgått från att vissa ersättningskrav komme att bortfalla på grund av ansökningstidens åsidosättande.

Kammarrätten föreslår en lagändring av innehåll att ansökan finge upptagas, därest laga förfall visades. Samma ståndpunkt intages av *länsstyrelsen i Stockholms län* samt *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet*.

Överståthållarämbetet tillstyrker ändringsförslaget, därest icke reglerna om laga förfall kunde anses här tillämpliga.

Förslaget *avstyrkes* av *länsstyrelserna i Jönköpings, Kristianstads och Malmöhus län* samt *statens fattigvårds- och barnavårdskonsulent i 9:e distriktet*. Nämnda länsstyrelser förorda i detta sammanhang, att längre tid tillmätas länsstyrelserna för dessa ärendens avgörande.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anför:

Det är givet, att en viss tid måste bestämmas, inom vilken ansökningar om ersättning av statsmedel skola vara inkomna till prövningsmyndigheten. Lika viktigt torde emellertid även vara, att en sådan ordningsregel uppehålls, vilket måhända ej kan sägas ske tillräckligt effektivt, om vederbörande skulle äga rätt att söka dispens från regeln. Därest ansökningstiden kan framflyttas till en senare tidpunkt på året än den sista februari vore kanske något vunnet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län yttrar härom:

Efter det fattigvården av fattigvårdssamhället utgivits, har fattigvårdsstyrelsen möjlighet att under en tid av två månader till länsstyrelsen inkomma med ansökan om dylik gottgörelse. På grund härav och då ifrågavarande fattigvårdskostnader alltmera tendera att ökas, bör därför i statens intresse enligt länsstyrelsens förmenande någon dispens härutinnan icke äga rum, jämväl av den anledning, att sådan lätt kunde medföra förhållning av dylika ansökningar och försök från fattigvårdsstyrelsens ordförande att urskulda sitt dröjsmål.

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar:

Därest möjlighet beredes att få ansökan, som inkommit efter februari månads utgång, prövad av länsstyrelsen, skulle detta säkerligen föranleda, att en hel del ansökningar inkomme å sådan tid, att länsstyrelsens arbete onödigt försvårades. Länsstyrelsen förmenar vidare, att de fall av ansökningstidens överskridande, då särskilt ömmande omständigheter förelegat, icke varit så många, att de böra föranleda någon lagändring. Länsstyrelsen känner för sin del icke till något enda sådant fall. Att det vid ett par tillfällen inträffat, att postförsändelse innehållande ansökningshandlingar inkommit till länsstyrelsen för sent, ehuru försändelsen avlämnats till postbefordran i så god tid, att densamma bort kunna framkomma i tid, är visserligen beklagligt, men anledning torde saknas att behandla dessa fall annorlunda än

andra dylika. Detsamma synes kunna sägas t. ex. om det fall, att sökande översänt ansökningshandlingar till landstingets expedition i stället för till länsstyrelsen och att man å förstnämnda ställe icke uppmärksammat förhållandet i tid. Ett stadgande av föreslaget innehåll komme säkerligen att inverka ofördelaktigt på de för ansökningarnas expedition ansvariga fattigvårdsmännens noggrannhet, och länsstyrelsen finner sig böra jämväl av denna anledning avstyrka den föreslagna lagändringen.

Svenska stadsförbundet ifrågasätter, om lagändringen är av behovet påkallad, och anför:

Skola dispensmöjligheter öppnas, böra dessa i vart fall på något sätt begränsas. Ordförandens sjukdom torde därvid knappast kunna godtagas som laga skäl. Man har dock två månader på sig för ansökningens uppsättande efter årets slut — om nu inga anteckningar gjorts under löpande år — och vid ordförandens sjukdom finnes vice ordförande att tillgå. En dispensmöjlighet i avseende å tidsfrister måste alltid vara ägnad att ingiva betänkligheter och bör därför vara särdeles väl motiverad, något som i förevarande avseende knappast kan sägas vara fallet.

Länsstyrelsen i Västmanlands län ställer sig synnerligen tveksam till lämpligheten av ändringen och anför:

Som emellertid fall kunna förekomma, då på grund av särskilt ömmande skäl möjlighet till dispens borde finnas, och denna dispensrätt givetvis endast kommer att begagnas i extra ordinära fall, anser Konungens befallningshavande sig dock icke böra helt motsätta sig införande av dylik dispensmöjlighet. Men detta borde icke ske genom tillägg till 61 § utan genom vidtagande av sådan ändring av paragrafen att ifrågavarande tidsbestämmelse i stället kunde införas i en särskild kungörelse. Dispens skulle då kunna givas utan att en direkt bestämmelse härom fanns i lagen.

Länsstyrelserna i Kopparbergs och Gävleborgs län tillstyrka utredning i ämnet.

Billighetsskäl synas tala för att en kommun icke endast på grund av underlåtenhet att iakttaga viss ansökningstid ovillkorligen skall gå förlustig ett för densamma måhända betydande belopp i ersättning för sådana kostnader för fattigvård och omhändertagande av barn, som enligt lag skola åvila staten. Rätt att erhålla ersättning, som icke sökts i laga tid, torde dock böra bliva beroende av Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall. Å andra sidan lär det icke vara erforderligt eller lämpligt att begränsa Kungl. Maj:ts dispensrätt till sådana fall, i vilka laga förfall kan sägas ha förelegat.

Här avsedda syfte torde enklast förverkligas därigenom att i 61 § 1 mom. fattigvårdslagen infogas ett nytt, sista stycke av innehåll, att Konungen må, när skäl därtill äro, förordna, att ansökning skall av Konungens befallningshavande upptagas till prövning, ändå att den göres senare än eljest är stadgat. För i rätt tid inkomna ansökningar om ersättning gäller, att Konungens befallningshavande skall meddela beslut före den 1 nästföljande maj. En dylik tidsfrist torde icke lämpligen kunna föreskrivas för de fall varom nu är fråga. Det synes tillräckligt, om det stadgas att Konungens befallningshavande har att meddela beslut så snart ske kan.

Departementchefen.

Genom den föreslagna bestämmelsen blir det jämväl möjligt för Kungl. Maj:t att på därom av vederbörande gjord ny ansökan föreskriva att fall som med stöd av gällande lag avisats enär ansökning ingivits för sent skola av Konungens befallningshavande upptagas till prövning.

Den föreslagna lagändringen synes böra träda i kraft den 1 juli 1936.

Ändringar i barnavårdslagen föranledda av omläggning i skyddshemsverksamheten.

Förut denna dag har Kungl. Maj:t beslutat att till riksdagen avlåta proposition (nr 219) angående omläggning av skyddshemsverksamheten m. m. Jag anhåller nu att få anmäla ett inom socialdepartementet upprättat förslag till ändringar i barnavårdslagen, vilka föranledas av nyssnämnda förslag.

Av det nämnda proposition bilagda utdraget av statsrådsprotokollet framgår, att till grund för den av mig föreslagna omläggningen av skyddshemsverksamheten ligger ett av särskilda sakkunniga, skyddshemssakkunniga, utarbetat betänkande (se statens offentliga utredningar 1935: 35 och 64). Beträffande dels gällande bestämmelser på området, dels skyddshemssakkunnigas förslag och däröver avgivna yttranden, dels ock det förslag angående skyddshemsverksamhetens omläggning, som förelägges riksdagen, hänvisar jag till det nyss omnämnda utdraget av statsrådsprotokollet.

Vid skyddshemssakkunnigas betänkande fanns även fogat ett av dem upprättat förslag till lag angående ändring i vissa delar av barnavårdslagen (se senare delen av betänkandet sid. 68—70).

I de över betänkandet avgivna yttrandena har detta lagförslag lämnats utan erinran. Däremot har i yttrandet från Stockholms stads barnavårdsnämnd upptagits en fråga, som icke direkt föranledes av det föreliggande organisationsförslaget, nämligen om den tidpunkt, vid vilken i vissa fall en person skall anses omhändertagen enligt barnavårdslagen. Jag finner icke skäl att i detta sammanhang upptaga sistnämnda spörsmål.

Emellertid påkallas en del ändringar i lagförslaget av de avvikelser från de sakkunnigas organisationsförslag, som av mig förordats i förslaget till omläggning av skyddshemsverksamheten. Jag övergår nu till en närmare redogörelse för och motivering av det sålunda inom departementet omarbetade lagförslaget.

2 §.

Skyddshemssakkunniga hava i 35 § av förslaget till ändring i barnavårdslagen (se sid. 68 i senare delen av betänkandet) förordat ett visst förfaringsätt vid intagning i skyddshem, innefattande en observation av omhändertagen, innan beslut om sådan intagning fattades. Detta förfaringsätt har jag icke ansett mig kunna godkänna. Däremot har jag ansett mig böra föreslå, att för barnavårdsnämnderna skulle öppnas möjlighet att i en eller annan form få alla omhändertagna barn och även barn, vilka ansetts böra gö-

ras till föremål för förebyggande åtgärder, ställda under observation för utrönande av dels orsaken till det uppträdande eller handlingssätt hos barnet, som föranlett barnavårdsnämnds ingripande, dels ock lämpligaste sättet för barnets botande eller tillrättaförande. I den mån erforderliga anordningar för verkställande av sådan observation komma till stånd, bör barnavårdsnämnd vara skyldig att vid behov anlita desamma. Om det närmare förfaringssättet vid sådan observation torde det ankomma på Konungen att meddela föreskrifter. Bestämmelser härom torde lämpligen kunna införas som ett tillägg till 2 mom. i 2 § barnavårdslagen.

Med stöd av det i 43 § 6 mom. föreslagna stadgandet att Konungen äger meddela närmare bestämmelser, bland annat om överflyttning av skyddshemselever mellan anstalter av olika slag, blir det jämväl möjligt för Konungen att föreskriva skyldighet för vederbörande anstaltsstyrelse att, innan sådan överflyttning vidtages, föranstalta om observation av skyddshemselev, om vars överflyttning är fråga.

37 §.

I 37 § 1 mom. hänvisas beträffande vissa disciplinära bestämmelser till det reglemente, som enligt hittills gällande lydelse av 44 § skall utfärdas för skyddshem. Med anledning av föreslagna ändringar i sistnämnda paragraf, enligt vilka formen för de av Konungen meddelade föreskrifterna om skyddshems organisation m. m. icke närmare angivits, torde i 37 § böra allenast stadgas, att berörda disciplinära föreskrifter skola meddelas av Konungen.

43 §.

Enligt det av mig framlagda förslaget till omläggning av skyddshemsverksamheten skall ansvaret för denna verksamhet principiellt övertagas av staten, men enskilda sammanslutningar och stiftelser, som för närvarande bedriva dylik verksamhet eller önska ägna sig däråt och äga därför erforderliga förutsättningar, skola även äga möjlighet därtill. Därjämte skola städerna Stockholm och Göteborg med bidrag av statsmedel till kostnadernas bestridande själva svara för skyddshemsverksamheten i fråga om vanartade barn. Statens övertagande av ansvaret för skyddshemsverksamheten innebär emellertid icke med nödvändighet, att äganderätten till de hem, som för närvarande drivas av landsting och andra i landsting icke deltagande städer än Stockholm och Göteborg, skall övertagas av staten. Vissa sådana hem skola tillsvidare endast arrenderas av staten.

Enligt nämnda förslag (jämför 43 § i skyddshemssakkunnigas förslag, se sid. 68 i senare delen av betänkandet) skola vidare för barn, som omhändertagas före fyllda 18 år, inrättas särskilda hem (skolhem) för de skolpliktiga, särskilda yrkeshem för äldre gossar och särskilda hemskolor för äldre flickor. För dem, som omhändertagas i åldern 18—21 år, skola redan befintliga, för deras del särskilt inrättade hem alltjämt användas. Dessutom skola finnas särskilda hem uteslutande för vård av psykiskt abnorma.

I anledning av den omläggning av skyddshemsverksamheten som sålunda föreslagits torde nu gällande bestämmelser i 43 § 1, 2, 3 och 5 mom. barnavårdslagen om intagning i skyddshem av för skyddsuppfostran omhändertagna böra ersättas av bestämmelser, vilka angiva de olika kategorier av skyddshem, som enligt den av mig föreslagna omläggningen av skyddshemsverksamheten skola finnas. Dessa bestämmelser hava sammanförts i 1 och 2 mom. Då de hem, vilka särskilt upprättats för personer som avses i 22 § d), sammanställas med de nyinförda kategorierna av skyddshem, benämnda skolhem, yrkeshem och hemskolor, kan det anses motiverat, att även för den förra kategorien införes en kortare benämning. Någon sådan har icke föreslagits av de sakkunniga, vilka i huvudsak icke till behandling upptagit ifrågakarande slag av skyddshem. Desamma synas lämpligen kunna benämnas »ungdomshem». Den i nuvarande 5 mom. omförmälda möjligheten att intaga personer, som omförmälas i 22 § d), även i annat skyddshem än sådant, som upprättats enbart för dem eller för psykiskt abnorma, har begränsats till visst för äldre barn avsett skyddshem, beträffande vilket Konungen därtill lämnat sitt medgivande. Att utan vidare, innan den nya skyddshemsorganisationen hunnit prövas, lämna ett allmängiltigt sådant medgivande torde icke få anses lämpligt. Till 1 mom. har dessutom från nuvarande 44 § 1 mom. överförts bestämmelsen, att elever av olika kön ej må intagas i samma skyddshem.

Enligt det av mig framlagda förslaget till omläggning av skyddshemsverksamheten skulle vidare öppnas möjlighet att försöksvis från skyddshem utackordera barn, vilka icke anses kunna återsändas till barnavårdsnämnden, men som dock visat sig så lätthanterliga, att de under särskilt betryggande kontroll borde kunna vårdas i enskilda hem. Försök med sådan utackordering skulle i första hand göras beträffande skolpliktiga gossar, men även äldre gossar och, ehuru i mera begränsad omfattning, flickor skulle kunna komma i fråga därtill. Utackordering i denna form får icke förväxlas med villkorlig utskrivning, som äger rum, sedan eleven på skyddshemmet nått sådan mognad, att han kan prövas ute i livet. En allmän bestämmelse om denna nya vårdform har införts såsom 3 mom. i 43 §. Närmare bestämmelser i ämnet torde böra meddelas av Konungen. Föreskrift härom har införts i 6 mom., vilket i övrigt motsvarar nuvarande 3 mom. i 44 §. Till frågan om förhållandet mellan ifrågakarande nya vårdform och villkorlig utskrivning återkommer jag vid behandlingen av 45 §.

Sedan i 1 mom. meddelats föreskrifter om intagning i skyddshem av personer, som omförmälas i 22 § d), erfordras beträffande de i 4 och 5 mom. gällande lag återstående bestämmelserna endast vissa av den nya skyddshemsorganisationen påkallade, rent formella ändringar, vilka icke torde behöva närmare motiveras. Därjämte torde emellertid ett tillägg böra göras till 4 mom. av innebörd, att skyddshemselev som efter omhändertagandet fyllt aderton år må, om han visat särdeles svår vanart, kunna överlämnas antingen till allmän uppfostringsanstalt eller till ungdomshem.

44 §.

De i denna paragraf vidtagna ändringarna (jämför 44 § i senare delen av skyddshemssakkunnigas betänkande sid. 69) äro föranledda av skyddshemsverksamhetens förstatlignande och den genom nyorganisationen åstadkomna uppdelningen av hemmen efter elevernas ålder, kön och sinnesbeskaffenhet. För de statliga skyddshemmen torde av Konungen böra utfärdas gemensamma reglementariska föreskrifter, medan för övriga hem torde på sätt hittills skett böra fastställas särskilda reglementen. Nuvarande bestämmelser i 1 mom. om högsta antalet elever, som må samtidigt vara intagna i ett skyddshem, samt om föreståndare och personal torde lämpligen utgå ur lagen och meddelas i de nämnda i administrativ ordning utfärdade bestämmelserna. Av övriga bestämmelser i nu gällande 44 § hava, såsom redan omförmäلتs, andra stycket av 1 mom. flyttats till 43 § 1 mom. och 3 mom. infogats i det föreslagna 6 mom. av samma paragraf.

45 §.

Enligt gällande bestämmelser bör villkorlig utskrivning av skyddshemselev ej utan att särskilda omständigheter därtill föranleda äga rum, förr än ett år förflutit, sedan eleven blivit intagen i skyddshemmet, eller senare än att eleven får tillfälle att vistas utom skyddshemmet minst sex månader, innan han slutligt utskrives.

Även för barn, som utackorderats genom skyddshems försorg och således allttjämt betraktas såsom helt tillhörande skyddshemmet, torde i viss utsträckning villkorlig utskrivning böra äga rum. Enligt vad jag anført i samband med förslaget till omläggning av skyddshemsverksamheten bör utackorderad skolhemselev, som fullgjort sin skolplikt och i övrigt visat ett gott uppförande, likställas med övriga från skolhem villkorligt utskrivna elever. För utackorderade äldre elever erbjuder sig icke en lika markerad gräns, utan sådan elev skall i regel anses tillhöra skyddshemmet under hela den tid, utackorderingen varar. Beträffande sådan elev torde villkorlig utskrivning ej böra ske. Som ett tredje stycke av förevarande paragraf hava införts bestämmelser av den innebörd som ovan angivits (jämför 45 § i skyddshemssakkunnigas förslag, se senare delen av betänkandet sid. 69).

81 §.

Beträffande klagan över skyddshemsstyrelsens beslut givas för närvarande regler beträffande skyddshem, som avses i 43 § 1 mom., i 81 § 1 och 4 mom. samt beträffande skyddshem, som avses i 43 § 2, 3 och 5 mom., i 81 § 5 mom. jämte med stöd därav i administrativ ordning utfärdade bestämmelser. Då enligt omorganisationsförslaget den uppdelning mellan olika kategorier av skyddshem, som gjorts i 1, 2, 3 och 5 mom. av 43 §, bortfaller, böra även

enhetliga fullföljdsregler gälla och vad därtutinnan stadgas i 81 § 1 och 4 mom. avse samtliga skyddshem. I enlighet därmed föreslås, att i 1 och 4 mom. orden »som avses i 43 § 1 mom.» utgå, att 5 mom. skall upphöra att gälla samt att 6 mom. erhåller beteckningen 5 mom. (jämför 81 § i skyddshemssakkunnigas förslag, se senare delen av betänkandet sid 70).

Därjämte synes i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit skyddshemsstyrelses beslut om intagning böra kunna överklagas ej endast av barnavårdsnämnd utan även av annan skyddshemsstyrelse. I enlighet därmed har ytterligare en ändring vidtagits i 4 mom.

64 §, 67 § och övergångsbestämmelserna.

Såsom framgår av förslaget till omläggning av skyddshemsverksamheten, skall den landstingen hittills enligt 64 § barnavårdslagen åliggande skyldigheten att utgiva bidrag till primärkommunerna för bestridande av skyddshemsavgifter upphöra, varför nämnda lagrum föreslås upphävt. Emellertid har jag, såsom framhållits i anslutning till omorganisationsförslaget, ansett det kunna åläggas landstingen att under en övergångstid bidraga till kostnaderna för reformens genomförande med samma belopp som förut utgått i form av bidrag till primärkommunerna. Sistnämnda åläggande synes lämpligen böra intagas i lagens övergångsbestämmelser. Genom upphävandet av 64 § bortfaller även vad denna paragraf innehåller därom, att angående avgift för skyddshemselevs uppfostran inom eller utom skyddshem (skyddshemsavgift) är särskilt stadgat. Denna del av 64 § torde i stället böra sammanföras med nuvarande 67 §, vilken innehåller, att om statsbidrag till bestridande av vissa kostnader enligt barnavårdslagen är särskilt stadgat.

Den enahanda skyldighet att under en övergångstid bidraga till kostnaderna för reformens genomförande, som jag ansett böra åläggas vissa av de städer som icke deltaga i landsting, torde — såsom hittills med stöd av den nyssnämnda enligt lagförslaget till 67 § överflyttade bestämmelsen i nuvarande 64 § skett beträffande skyldighet att erlagga skyddshemsavgift — kunna föreskrivas i administrativ ordning.

I anslutning till den enligt propositionen angående omläggning av skyddshemsverksamheten beräknade tidpunkten för reformens genomförande torde denna lagändring böra träda i kraft den 1 januari 1938.

Föredraganden hemställer härefter, att de inom socialdepartementet utarbetade förslagen till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården* och *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Å. Nordwall.
